

Министарство заштите
животне средине

ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ У ПРОДАЈНОМ ПРОСТОРУ

КОМЕ ЈЕ НАМЕЊЕНА ОВА БРОШУРА?

Ова брошура намењена је продавцима који у малопродајним објектима продају опасне хемикалије и пружа им информације о томе како да држе опасне хемикалије, како да обележе продајни простор где се налазе те хемикалије и које информације да пруже потрошачима на њихов захтев.

Захтевани услови прописани су Законом о хемикалијама („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 88/10, 92/11, 93/2012 и 25/15) и Правилником о ближим условима за држање опасне хемикалије у продајном простору и начину обележавања тог простора („Службени гласник РС“ бр. 31/11 и 7/12).

Зашто су уведене горе наведене обавезе?

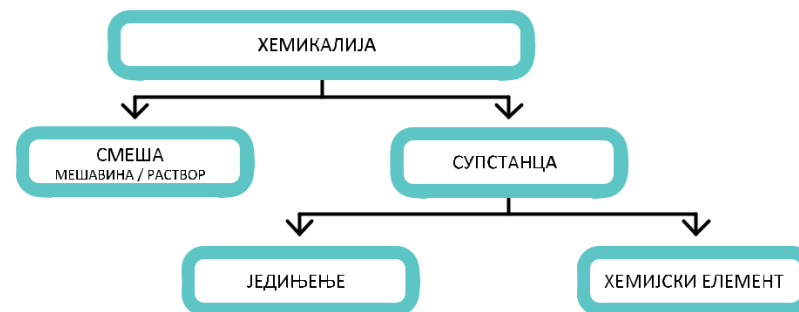
Као што је познато, опасне хемикалије продају се у великом броју продавница, а у већини се поред опасних хемикалија продаје и друга роба.

Продавац треба да зна како да препозна опасну хемикалију, где треба да је држи у односу на другу робу коју продаје и како да информише потрошача који први пут долази у додир са опасном хемикалијом.

Основни циљ дефинисања услова за држање опасне хемикалије у малопродајном простору и начина обележавања тог простора једасепостигнезаштитапотрошача,нарочито деце, као и заштита животне средине и да се потрошач информише о опасним својствима хемикалија са којима свакодневно долази у додир.

Такође, овим ће се постићи да опасне хемикалије буду ван домашаја деце, да се потрошачне доводи у заблуду о намени опасне хемикалије, као и да се избегне нежељено дејство хемикалија на другу робу.

ШТА ЈЕ ХЕМИКАЛИЈА, А ШТА ПРОИЗВОД?

Хемикалија јесте супстанца или смеша.

Супстанца јесте хемијски елемент или једињење у природном стању или добијено у производном процесу укључујући адитиве који су неопходни за одржавање њихове стабилности и чистоће, а изузимајући растварач који се може издвојити тако да не утиче на стабилност супстанце и промену њеног састава (нпр. сумпорна киселина, натријум хидроксид).

Смеша јесте мешавина или раствор две или више супстанци (нпр. боје, лакови, мастила, коректори за канцеларијске потребе, лепак, пуњење за кертриц).

Производ јесте предмет коме је током производње дат одређени облик, површина или дизајн који одређује његову функцију у већој мери него хемијски састав (текстил, намештај, књиге, играчке, кертриц, батерије).

ШТА ЈЕ ОПАСНА ХЕМИКАЛИЈА И КАКО ЈЕ ПРЕПОЗНАТИ?

Опасна хемикалија је хемикалија која се може класификовати у најмање једну од класа опасности.

Да би испунио све обавезе, за продавца је важно да препозна опасну хемикалију.

Продавац у малопродајном објекту сусреће се са етикетом која се налази на хемикалији и са безбедносним листом* који иде уз хемикалију. На основу података који се налазе на етикети и података из безбедносног листа продавац може да препозна опасну хемикалију.

Подаци на етикети хемикалије на које треба обратити пажњу су: пиктограм (мала слика у боји), затим знак опасности, писано упозорење (налази се испод пиктограма) и текст који указује на опасна својства хемикалије (ознака ризика-R ознака или обавештење о опасности).

У безбедносном листу поред тих података налазе се и класа опасности и категорија опасности. Ти подаци из безбедносног листа зову се **подаци о класификацији**.

Шта представљају подаци који се налазе на етикети и у безбедносном листу (класе и категорије опасности са знаком опасности, писаним упозорењем и пиктограмом) може се пронаћи у првом делу Упутства о елементима обележавања и начину поступања са опасним хемикалијама намењено потрошачима које се налази у наставку брошуре, а иначе је и саставни део правилника.

Ако продавац закључи да се подаци са етикете хемикалије која се налази у малопродајном простору или из безбедносног листа (пиктограм, писано упозорење, знак опасности, класа опасности) налазе и у Упутству о елементима обележавања и начину поступања са опасним хемикалијама намењено потрошачима, онда је то опасна хемикалија.

*Безбедносни лист је документ који је намењен професионалним корисницима, а који садржи податке о класификацији и обележавању хемикалије заједно са осталим информацијама важним за безбедно руковање.

ОБАВЕЗЕ ПРОДАВЦА КОЈИ ПРОДАЈЕ ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ У МАЛОПРОДАЈНОМ ОБЈЕКТУ

1. Држање опасне хемикалије у малопродајном простору на одговарајућем месту

У продавницама у којима се продају хемикалије, опасна хемикалија мора бити одвојена од оних хемикалија са којима може реаговати, како би се избегла свака могућност да дође до њихове међусобне хемијске реакције.

Међутим, ако се опасна хемикалија продаје у продавницама са ширим асортиманом робе, мора да се држи одвојено од остале робе. Опасну хемикалију најбоље је држати у ормару или на засебној полици, како би спречили дејство те хемикалије на осталу робу.

Веома је важно да ормар или полица у којој се држи опасна хемикалија буду израђени од материјала који је отпоран на дејство те хемикалије.

2. Обележавање простора у коме се држи одређена опасна хемикалија

Малопродајни простор у коме се продаје опасна хемикалија мора да буде обележен тако што се на видно место поставља **Упутство о елементима обележавања и начину поступања са опасним хемикалијама** намењено потрошачима.

3. Пружање информација потрошачима о опасним хемикалијама

Продавац треба да буде упознат са својствима хемикалија које се налазе у асортиману малопродајног објекта јер је дужан да, на захтев потрошача, пружи објашњење о:

- садржају етикете и
- информацијама из безбедносног листа о:
  - опасностима по здравље људи и животну средину,
  - правилном руковању са опасном хемикалијом,
  - мерама безбедности приликом руковања и
  - мерама прве помоћи у случају несреће.

ЗА КОЈЕ ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ ЈЕ ПОТРЕБНО ПОСТАВИТИ УПУТСТВО У МАЛОПРОДАЈНИ ПРОСТОР?

Ако продавац на основу података са етикете и безбедносног листа хемикалије која се налази у малопродајном простору закључи да хемикалија припада класи опасности са знаком опасности наведеној у Табели, **мора на видно место да постави Упутство о елементима обележавања и начину поступања са опасним хемикалијама** намењено потрошачима.

Табела 2: Класификација у складу са Правилником о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН

КЛАСА ОПАСНОСТИ	КАТЕГОРИЈА			
	1	2	3	4
АКУТНА ТОКСИЧНОСТ:				
ОРАЛНА	1	2	3	4
ДЕРМАЛНА	1	2	3	4
ИНХАЛАЦИОНА	1	2	3	4
КОРОЗИВНО ОШТЕЋЕЊЕ / ИРИТАЦИЈА КОЖЕ	КОРОЗИЈА		ИРИТАЦИЈА	
	1а	1б	1ц	2
ТЕШКО ОШТЕЋЕЊЕ / ИРИТАЦИЈА ОКА	1	2		
СЕНЗИБИЛИЗАЦИЈА РЕСПИРАТОРНИХ ОРГАНА / СЕНЗИБИЛИЗАЦИЈА КОЖЕ	1			
МУТАГЕНОСТ ГЕРМИНАТИВНИХ ЋЕЛИЈА	1а	1б	2	
КАРЦИНОГЕНОСТ	1а	1б	2	
ТОКСИЧНОСТ ПО РЕПРОДУКЦИЈУ:				
ПЛОДНОСТ	1а	1б	2	ЛАКТАЦИЈА
РАСТ И РАЗВОЈ	1а	1б	2	
СПЕЦИФИЧНА ТОКСИЧНОСТ ЗА ЦИЉНИ ОРГАН - ВИШЕКРАТНА ИЗЛОЖЕНОСТ	1	2	3	
СПЕЦИФИЧНА ТОКСИЧНОСТ ЗА ЦИЉНИ ОРГАН - ЈЕДНОКРАТНА ИЗЛОЖЕНОСТ	1	2		
ОПАСНОСТ ОД АСПИРАЦИЈЕ	1			

САДРЖАЈ УПУТСТВА О ЕЛЕМЕНТИМА ОБЕЛЕЖАВАЊА И НАЧИНУ ПОСТУПАЊА СА ОПАСНИМ ХЕМИКАЛИЈАМА НАМЕЊЕНОГ ПОТРОШАЧИМА

Упутство се састоји из два дела – листа, величине А3 формата (420 x 297 mm).

Први део - лист Упутства садржи класу опасности и елементе обележавања (графичке приказе опасности са знацима опасности и писаним упозорењима) приказане у складу са Правилником о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа, као и са Правилником о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН.

Други део - лист Упутства садржи обавештење намењено потрошачима да се обрате продавцу за добијање објашњења о опасним хемикалијама, као и опште информације о начину поступања са опасним хемикалијама.

УПУТСТВО О ЕЛЕМЕНТИМА ОБЕЛЕЖАВАЊА И НАЧИНУ ПОСТУПАЊА СА ОПАСНИМ ХЕМИКАЛИЈАМА НАМЕЊЕНО ПОТРОШАЧИМА

Део 1.

ЕЛЕМЕНТИ ОБЕЛЕЖАВАЊА -према Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и рекламирању хемикалије и одређеног производа („Сл. гласник РС“ број 59/10 и 25/11)			ЕЛЕМЕНТИ ОБЕЛЕЖАВАЊА -према Правилнику о класификацији, паковању, обележавању и рекламирању хемикалије и одређеног производа у складу са глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН („Сл. гласник РС“ број 64/10 и 26/11)	
КЛАСА ОПАСНОСТИ	Пиктограм (графички приказ опасности), писано упозорење и знак опасности	КЛАСА И КАТЕГОРИЈА ОПАСНОСТИ	Пиктограм опасности	
Експлозивно	 Експлозивно Е	Нестабилни експлозивни Експлозивни, подуласа 1.1, 1.2, 1.3 и 1.4 Самореактивне супстанце и смеше, тип А, Б Органски пероксиди, тип А, Б		
Веома лако запаљиво, Лако запаљиво	 Веома лако запаљиво F+ или Лако запаљиво F	Запаљиви гасови, кат 1 Запаљиви аеросоли, кат 1 и 2 Запаљиве течности, кат 1, 2 и 3 Запаљиве чврсте супстанце и смеше, кат 1 и 2 Самореактивне супстанце и смеше, тип Б, Ц, Д, Е, Ф Самозапаљиве течности, кат 1 Самозапаљиве чврсте супстанце и смеше, кат 1 Самозапаљиве супстанце и смеше, кат 1 и 2 Супстанце и смеше које у контакту са водом ослобађају запаљиве гасове, кат 1, 2 и 3 Органски пероксиди, тип Б, Ц, Д, Е, Ф		
Оксидујуће	 Оксидујуће О	Оксидујући гасови, кат 1 Оксидујуће течности, кат 1, 2 и 3 Оксидујуће чврсте супстанце и смеше, кат 1, 2 и 3		
		Гасови под притиском		
Корозивно	 Корозивно С	Супстанце и смеше корозивне за метале, кат 1 Корозивно оштећење коже, кат 1А, 1Б и 1Ц Тешко оштећење ока, кат 1		
Веома токсично Токсично	 Веома токсично T+ или Токсично Т	Акутна токсичност, кат 1, 2 и 3		
Штетно Иритативно Сензибилизација	 Штетно X _n или Иритативно X _i	Акутна токсичност, кат 4 Иритација коже, кат 2 Иритација ока, кат 2 Сензибилизација коже, кат 1 Специфична токсичност за циљни орган-једнократна изложеност, кат 3		
Мутагено, кат 1 и 2 Карциногено, кат 1 и 2 Токсично по репродукцију, кат 1 и 2	 Токсично Т	Сензибилизација респираторних органа, кат 1 Мутагеност герминативних ћелија, кат 1А, 1Б и 2 Карциногеност, кат 1А, 1Б и 2 Токсичност по репродукцију, кат 1А, 1Б и 2 Специфична токсичност за циљни орган-једнократна изложеност, кат 1 и 2		
Мутагено, кат 3 Карциногено, кат 3 Токсично по репродукцију, кат 3	 Штетно X _n	Специфична токсичност за циљни орган-вишестратна изложеност, кат 1 и 2 Опасност од аспирације, кат 1		
Опасно по животну средину	 Опасно по животну средину N	Опасност по водну животну средину -Акутно, кат 1 -Хронично, кат 1 и 2		

Део 2.

ЗА ОБЈАШЊЕЊА О САДРЖАЈУ ЕТИКЕТЕ, ОПАСНОСТИМА ПО ЗДРАВЉЕ ЉУДИ И ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, ПРАВИЛНОМ РУКОВАЊУ ОПАСНИМ ХЕМИКАЛИЈАМА, МЕРАМА БЕЗБЕДНОСТИ ПРИЛИКОМ РУКОВАЊА, КАО И МЕРАМА ПРВЕ ПОМОЋИ У СЛУЧАЈУ НЕСРЕЋЕ,
„ОБРАТИТЕ СЕ ПРОДАВЦУ“.

ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О НАЧИНУ ПОСТУПАЊА СА ОПАСНИМ ХЕМИКАЛИЈАМА

- ПРЕ УПОТРЕБЕ ОПАСНИХ ХЕМИКАЛИЈА УВЕК ПРОЧИТАЈТЕ УПУТСТВО ПРОИЗВОЂАЧА. УПУТСТВО САДРЖИ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПАСНИМ СВОЈСТВИМА И БЕЗБЕДНОМ РУКОВАЊУ СА ОПАСНИМ ХЕМИКАЛИЈАМА.

- У ДОМАЋИНСТВУ ХЕМИКАЛИЈЕ ТРЕБА ДРЖАТИ У ОРМАРУ ПОД КЉУЧЕМ, ВАН ДОМАШАЈА ДЕЦЕ.

- ХЕМИКАЛИЈЕ НЕ ТРЕБА ДРЖАТИ У ИСТОМ ОРМАРУ СА ХРАНОМ И ПИЋЕМ.

- ХЕМИКАЛИЈЕ УВЕК ДРЖАТИ У ДОБРО ЗАТВОРЕНОЈ ОРИГИНАЛНОЈ АМБАЛАЖИ КАКО БИ СЕ ОНЕМОГУЋИЛО ИЗЛИВАЊЕ САДРЖАЈА.

- НИКАДА НЕ МЕШАТИ ХЕМИКАЛИЈЕ, ЈЕР СЕ НЕ МОГУ ПРЕДВИДЕТИ ПОСЛЕДИЦЕ (ИСПАРЕЊА ОТРОВНИХ ГАСОВА, ПОЖАР, ЕКСПЛОЗИЈА, ИТД).

- У ТОКУ УПОТРЕБЕ ХЕМИКАЛИЈЕ НИКАД НЕ ОСТАВЉАТИ ОТВОРЕНЕ, ЈЕР У ТРЕНУТКУ НЕПАЖЊЕ ДО ЊИХ ЛАКО МОГУ ДОЋИ ДЕЦА ИЛИ ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ ШТО МОЖЕ УГРОЗИТИ ЊИХОВУ БЕЗБЕДНОСТ.

- У СЛУЧАЈУ ТРОВАЊА ИЛИ СУМЊЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО ТРОВАЊА, ТРЕБА ОСТАТИ МИРАН И ПОСТУПИТИ У СКЛАДУ СА УПУТСТВОМ НА ПАКОВАЊУ. ПОЗВАТИ ЦЕНТАР ЗА КОНТРОЛУ ТРОВАЊА РАДИ ДОБИЈАЊА САВЕТА, А ПО ПОТРЕБИ ПОСЕТИТИ И ДОКТОРА.

ПРОПИСИ КОЈИ СУ У ВЕЗИ СА ДРЖАЊЕМ ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ У ПРОДАЈНОМ ПРОСТОРУ

Прописи у вези држања опасних хемикалија у продајном простору су:

1. ЗАКОН О ХЕМИКАЛИЈАМА
2. ПРАВИЛНИК О БЛИЖИМ УСЛОВИМА ЗА ДРЖАЊЕ ОПАСНЕ ХЕМИКАЛИЈЕ У ПРОДАЈНОМ ПРОСТОРУ И НАЧИНУ ОБЕЛЕЖАВАЊА ТОГ ПРОСТОРА
3. ПРАВИЛНИК О КЛАСИФИКАЦИЈИ, ПАКОВАЊУ, ОБЕЛЕЖАВАЊУ И ОГЛАШАВАЊУ ХЕМИКАЛИЈЕ И ОДРЕЂЕНОГ ПРОИЗВОДА У СКЛАДУ СА ГЛОБАЛНО ХАРМОНИЗОВАНИМ СИСТЕМОМ ЗА КЛАСИФИКАЦИЈУ И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ УН

ОБАВЕШТЕЊЕ О ЕЛЕМЕНТИМА ОБЕЛЕЖАВАЊА НА ОСНОВУ КЛАСИФИКАЦИЈЕ ХЕМИКАЛИЈА			
ПРЕМА ПРАВИЛНИКУ О КЛАСИФИКАЦИЈИ, ПАКОВАЊУ, ОБЕЛЕЖАВАЊУ И ОГЛАШАВАЊУ ХЕМИКАЛИЈЕ И ОДРЕЂЕНОГ ПРОИЗВОДА (СЛ. ГЛАСНИК РС*, БРОЈ 59/10, 25/11 и 5/12)		ПРЕМА ПРАВИЛНИКУ О КЛАСИФИКАЦИЈИ, ПАКОВАЊУ, ОБЕЛЕЖАВАЊУ И ОГЛАШАВАЊУ ХЕМИКАЛИЈЕ И ОДРЕЂЕНОГ ПРОИЗВОДА У СКАДУ СА ГЛОБАЛНО ХАРМОНИЗИВАНИМ СИСТЕМОМ ЗА КЛАСИФИКАЦИЈУ И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ УН (СЛ. ГЛАСНИК РС* БРОЈ 64/10 И 26/11)	
КЛАСА ОПАСНОСТИ	Графични приказ опасности (пиктограм), писано упозорење и знак опасности	КЛАСА И КАТЕГОРИЈА ОПАСНОСТИ	Пиктограм опасности
Експлозивно	 Експлозивно E	Нестабилни експлозиви Експлозиви, подкласа 1.1, 1.2, 1.3 и 1.4 Самореактивне супстанце и смеше, тип А, Б Органски пероксиди, тип А, Б	
Веома лако запаљиво Лако запаљиво	 Веома лако запаљиво или лако запаљиво F+ F	Запаљиви гасови, кат. 1 Запаљиви перокси, кат. 1 и 2 Запаљиве течности, кат. 1, 2 и 3 Запаљиве чврсте супстанце и смеше, кат. 1 и 2 Самореактивне супстанце и смеше, тип Б, Ц, Д, Е, Ф Самозапаљиве течности, кат. 1 Самозапаљиве чврсте супстанце и смеше, кат. 1 Самозагревајуће супстанце и смеше, кат. 1 и 2 Супстанце и смеше које у контакту са водом ослобађају запаљиве гасове, кат. 1, 2 и 3 Органски пероксиди, тип Б, Ц, Д, Е, Ф	
Оксидујуће	 Оксидујуће O	Оксидујући гасови, кат. 1 Оксидујуће течности, кат. 1, 2 и 3 Оксидујуће чврсте супстанце и смеше, кат. 1, 2 и 3	
Корозивно	 Корозивно C	Гас под притиском	
Веома токсично Токсично	 Веома токсично или Токсично T+ T	Супстанце и смеше корозивне за метале, кат. 1 Корозивно оштећење коже, кат. 1А, 1Б и 1Ц Тешко оштећење ока, кат. 1	
Штетно Иритативно Сензибилизација	 Штетно или Иритативно Xn Xi	Акутна токсичност, кат. 1, 2 и 3	
Мутагенo, кат. 1 и 2 Карциногенo, кат. 1 и 2 Токсично по репродукцију, кат. 1 и 2	 Токсично T	Акутна токсичност, кат. 4 Иритација коже, кат. 2 Иритација ока, кат. 2 Сензибилизација коже, кат. 1 Специфична токсичност за циљни орган – једнократна изложеност, кат. 3	
Мутагенo, кат. 3 Карциногенo, кат. 3 Токсично по репродукцију, кат. 3	 Штетно Xn	Сензибилизација респираторних органа, кат. 1 Мутагенo герминативних ћелија, кат. 1А, 1Б и 2 Карциногенo, кат. 1А, 1Б и 2 Токсичност по репродукцију, кат. 1А, 1Б и 2 Специфична токсичност за циљни орган – ИА, кат. 1 и 2 Специфична токсичност за циљни орган – ВИ4, кат. 1 и 2 Опасност од аспирације, кат. 1	
Опасно по животну средину	 Опасно по животну средину N	Опасност по водену животну средину – Акутно, кат. 1 – Хронично, кат. 1 и 2	